

Voorbeelduitwerkingen gespreksleidraad PTA economie - havo/vwo

Aan de hand van dit document kun je als vaksectie met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA Economie. De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op vakniveau. Hier vind je ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA havo en een PTA vwo.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA economie?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
In de onderwijsvisie van de school speelt samenhang tussen de vakken een belangrijke rol. Voor economie en bedrijfseconomie is daarbij het bijdragen aan een business-profiel een belangrijk uitgangspunt.	In de onderwijsvisie van de school spelen onderzoek doen, werken aan een onderzoekende houding en de rol van technologie een belangrijke rol. Daarbij gaat het om (zelfstandig) onderzoek kunnen verrichten om daarmee 'grip' te krijgen op maatschappelijke vraagstukken (zoals robotisering, maatschappelijk ongelijkheid en duurzaamheid). Om leerlingen wegwijs te maken in de betekenis van technologie op veranderingen in de samenleving voeren we dit thema regelmatig op, en koppelen we het aan economische concepten, zoals schaalvergroting en monopolyvorming als het gaat om ICT. In het PTA komt dit tot uiting via opdrachten schrijfvaardigheid (betoog) en onderzoek (mening op basis van onderzoek).

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
De keuzen in inhoud en vorm van toetsen bepalen we altijd aan de hand van de leerdoelen. We zoeken dus een goede balans in kennis, inzicht en vaardigheden. Vanwege het businessprofiel komt dit tot uiting in toetsvormen waarin ondernemingsvaardigheden aan bod komen. We integreren economische concepten hierbij, zoals zicht op de macro-omgeving, consumentengedrag maar ook markt vormen en de doorwerking op het krachtenspel op de verschillende markten waar de ondernemer op opereert.	Omdat in de schoolvisie onderzoeken en maatschappelijke thema's aan bod komen, komt dit ook in de inhoud en toetsvorm tot uiting. Voor wat betreft schriftelijke toetsen proberen we actuele contexten in de toetsen te integreren, voor wat betreft de andersoortige toetsen proberen we onderzoek en het op basis van onderzoek komen tot adviezen/afwegingen in de beoordeling mee te nemen. Daarbij vinden we het van belang dat hogere denkvaardigheden ook in de toetsing terugkomen.

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter dus een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Gegeven is dat het schooljaar in vier periodes is opgedeeld, met drie periodes in het examenjaar. Iedere periode wordt afgesloten met een toetsweek. Het toetsbeleid van de school is dat een vak zoveel mogelijk maar één SE-toets afneemt per periode/toetsweek met maximaal twee toetsen per (voor-) examenjaar. Dit om te stimuleren dat SE-toetsen een substantiële hoeveelheid stof beslaan en om het geheel behapbaar te houden. Wel zijn er uitzonderingen, bijvoorbeeld voor talensecties.	De sectie besluit om alle domeinen maar eenmalig op het SE te toetsen en voortgangstoetsen alleen mee te laten tellen voor de overgang. In de zesde klas zijn er dus geen voortgangstoetsen meer. Vanwege het beperkt aantal mogelijke toetsen in klas 6 kiezen we er niet voor om de SE-toetsen tot klas 6 te beperken. Wel zullen we in verband met doorstroom havo-vwo geen SE-toetsen in 4 vwo doen. Dat is ook een schoolbrede afspraak.

4. Wat is de gezamenlijke visie van de vaksectie op het vak economie? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Gezien de business-insteek leggen we meer nadruk op de keuzen die een ondernemer/ een onderneming kan maken als het gaat om veranderingen in de (macro) omgeving. Vooral ontwikkelingen op het gebied van circulair ondernemen worden ook vanuit economie ondersteund. We zetten dit in als keuzeonderwerp en als verwerkingsopdracht (essay/ betoog/ presentatie)	De concept-context-benadering is wezenlijk uitgangspunt bij het programma economie: hierdoor zullen we regelmatig teruggrijpen naar hoofdconcepten en hoe deze terugkeren in andere contexten. Het vak economie dient om grip te krijgen op de economische aspecten in de maatschappij, daarbij laten we zien dat er verschillende keuzen mogelijk zijn en dat de rol van de overheid daarin belangrijk is. Ook laten we zien dat samenwerken een essentieel concept is binnen economie. Als vaksectie geven we gedragseconomie een belangrijke rol.

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
De sectie heeft gebruik gemaakt van het examenprogramma, zoals dat beschikbaar is via examenblad.nl. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de handreiking PTA van SLO en dat wat de lesmethode op dit punt aanreikt.	De sectie baseert zich op het examenprogramma en de syllabus zoals die beschikbaar zijn via examenblad.nl. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de algemene handreiking PTA van de VO-raad. Tweemaal per jaar vergaderen we in bovenschools verband, waarbij we onder andere ook naar elkaars PTA's kijken en de gemaakte keuzes.

6. Kies je ervoor om CE-domeinen ook op te nemen in het PTA? Wat zijn hierbij de overwegingen?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
In 5 havo kiezen we voor de macrodomeinen H en I. Neemt niet weg dat we dit ook via een vaardighedenopdracht en in het ondernemingsplan laten terugkomen.	In vwo kiezen we ervoor om dit te beperken tot 6 vwo. Daarin nemen we dus wel de domein F, G, H en I mee.

7. Heeft je vaksectie het verplichte schoolexamenonderdeel 'Schaarste' (domein B), 'Ruil' (domein C), 'Onderzoek en experiment' (domein J) en 'Keuzeonderwerpen' (domein K) in het PTA opgenomen? Welke vaardigheden komen bij dit schoolexamenonderdeel expliciet aan de orde?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Domein B werken we uit door vanuit verschillende huishoudingen te laten zien welke keuzen daarin gemaakt moeten worden en hoe het afwegingsvraagstuk dan verloopt. Ook gaan we na dat keuzen in het verleden van invloed zijn op de keuzen die nu gemaakt worden – eenvoudigweg door een gekozen 'pad' en/of door contractuele verplichtingen en/of gewoontevorming. Goed zicht krijgen op keuzen vinden we essentieel. Hierbij gaat het ons om het goed kunnen analyseren en daarmee bevragen van beslissingen die consumenten/ producenten nemen. Hiervoor doen we een onderzoeksopdracht die meetelt in het PTA.	We besteden aandacht aan keuzes en hoe de ontwikkeling van technologie en de toepassing daarvan de keuzen beïnvloedt. Hierbij gaat het ons ook om het historisch perspectief en dat achter de toepassing van technologie (welke innovaties komen tot stand en welke slagen) keuzen ten grondslag liggen. Hier maken we de koppeling met onderzoeken. Verder kiezen we als keuzeonderwerp circulair ondernemen; dit koppelen we aan het schrijven van een betoog en aan adviesvaardigheden. Bij schaarste: we gaan in op hoe dit vraagstuk vanuit de gemeente speelt. Daarvoor voeren leerlingen een onderzoek uit. Voor wat betreft onderzoek en experiment maken we, als het om experimenten gaat, gebruik van het materiaal dat vanuit expertisecentrum economie en handel is ontwikkeld.

8. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>We werken aan mondelinge presentatievaardigheden. Daarbij gaat het om presenteren van kwalitatieve en kwantitatieve zaken (via ondernemingsplan). Verder werken we aan statistische analyse bij het opstellen en het uitwerken van een marktonderzoek.</p> <p>Ook willen we als keuzeonderwerp 'beleggen inzetten'. Hier werken ze aan een beschrijving van hun keuzen én uitwerking in Excel over hoe zij fictief beleggen.</p>	<p>We bouwen een portfolio op van diverse onderzoeksopdrachten in 4 en 5 vwo. Dit portfolio waarin leerlingen aantoonbaar aan onderzoekvaardigheden hebben gewerkt nemen we op in het PTA. Verder willen we strategisch denken en kunnen onderbouwen benaderen vanuit betoog + Excelopdracht vanuit modelleren.</p>

9. Hoe wordt het PTA Economie afgestemd met de PTA's van de andere vakken, in het bijzonder van bedrijfseconomie en geschiedenis?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Vanwege businessprofiel stemmen we goed af met bedrijfseconomie, en waar het om het werken met Excel gaat met wiskunde. Dit gebeurt onder andere bij het businessplan (de omgevingsanalyse en inschattingen over veranderingen in kosten als het gaat om financieel gedeelte). Ook stemmen we goed af met het vak Nederlands als het gaat om presenteren en schrijfvaardigheden.</p>	<p>Vanwege vakoverstijgende vaardigheden kijken we hier scherp naar en stemmen we af met andere vakken, in het bijzonder bedrijfseconomie, geschiedenis en wiskunde. Met geschiedenis stemmen we ook af als het gaat om het onderwerp technologische veranderingen/ doorbraken en de betekenis voor economische ontwikkeling hier (Nederland) maar ook regionaal, zoals de betekenis voor onze land- en tuinbouw en veeteelt hier in de regio.</p>

10. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Alle SE-toetsen nadat ze zijn afgenomen, worden besproken en geëvalueerd met de sectie. Ook is er jaarlijks een gesprek met de examencommissie over de leerpunten rond het SE uit het afgelopen jaar. Om de twee jaar komen de economie-secies van de scholen van de stichting een middag bij elkaar om ideeën uit te wisselen. Het bespreken van PTA's is daar een onderdeel van.</p>	<p>Op de resultaten van SE-toetsen doen we als sectie een uitgebreide statistische analyse, waar we ook de resultaten uit andere jaren betrekken. Daarbij kijken we naar resultaten op nieuw ontwikkelde toetsen, maar ook naar resultaten op theorie-/kennisvragen, vaardigheden en inzicht. Dat helpt om de toetsen, maar ook om het PTA scherp te houden en om te kijken of en waar we ons onderwijs kunnen verbeteren. Elk jaar spreekt de examencoördinator met leden van de ouderklankbordgroep, de leerlingenraad én de MR de programma's van twee vaksecties door.</p>